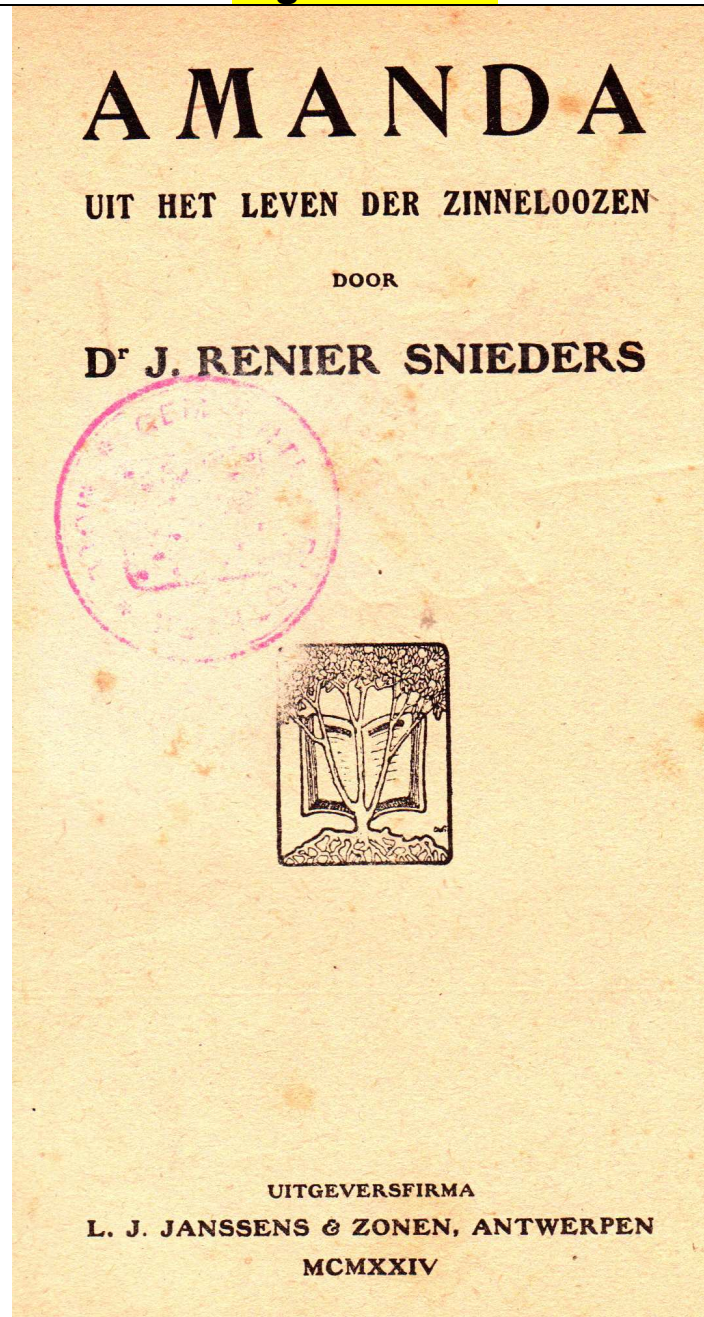

**Hoe was het leven in Geel
in de 19de eeuw?**

**Smaakmaker voor het ...
Digitaal boek**

Digitale versie 2020

Kamiel Mertens (red.)

Studium Generale vzw

Colofon

Snieders, Renier: Amanda, uit het leven der zinneloozen; Uitgeversfirma Janssens en zonen, Antwerpen, 1924, 149 pp.

Digitale versie 2020: redacteur Kamiel Mertens voor Studium Generale vzw. De brontekst werd op een scanner Canon Lide 120 bewerkt met het ocr-programma Caere OmniPage Pro en omgezet in een bewerkbaar word-document. Het eindresultaat wordt gepresenteerd als pdf.

Het staat u vrij dit boek te downloaden voor eigen gebruik. Een gift volgens uw mogelijkheden op onderstaande bankrekening, als blijk van waardering voor het vele vrijwilligerswerk dat voor Studium Generale vzw gepresteerd wordt, zal in dank aanvaard worden. Mededeling: "Snieders-Amanda".

Studium Generale vzw

Holven 11
B-2490-Balen (België)

Tel (0032) - 014-81.33.75

info@studiumgeneralevzw.be
www.studiumgeneralevzw.be

Argenta: 973-0600412-16
IBAN: BE72.9730.6004.1216
BIC: ARSPBE22

Ond.nr. 0474.235.671

© 2020 (voor de toegevoegde waarde)

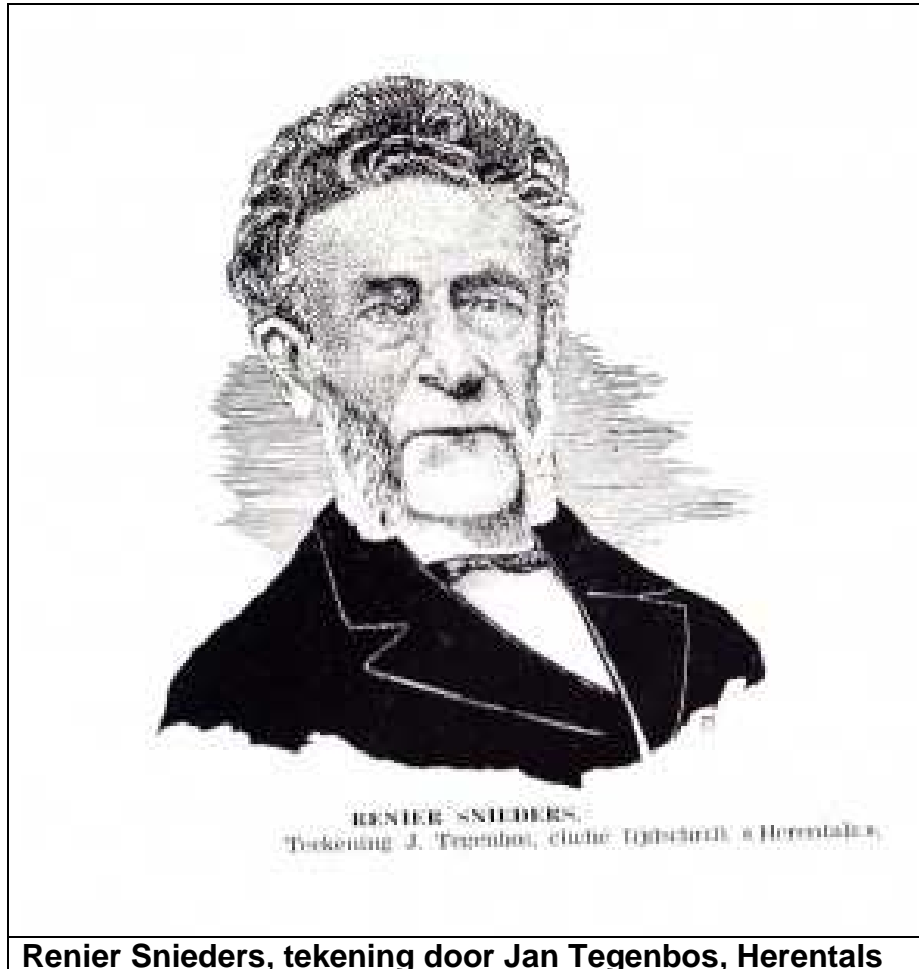
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van print, fotokopie; microfilm, digitale media of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced or distributed in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without previous written permission from the publisher.

Inhoud

H.0. Wie was Renier Snieders? (K.M. 2020)	4
Corpus 1924	14
H.1. De zwart-gesluisde vrouw.....	14
H.2. Geweevuur met los kruit	20
H.3. Arme Victor!	24
H.4. De profeet David	30
H.5. Arme Mathilde!.....	35
H.6. Naar 't graf	40
H.7. Arme weduwe!	44
H.8. Weber's treurlied.....	48
H.9. Verbleekende bloemen	58
H.10. Zal zij niet sterven?	63
H.11. Weggedreven storm.....	65
H.12. In den hooibeemd	68
H.13. Twee heeren in 't hotel.....	71
H.14. De onrust in 't harte.....	78
H.15. En Jan had gelijk!.....	87
H.16. Verdronken? Arm meisje!.....	92
H.17. Is zij het, of is het haar schim?	98
H.18. Hij rukte 't kruis uit den grafterp	108
H.19. De afgedraaide vogelkop	112
H.20. Dat geld zou ons onteeren	118
H.21. De gelichte doopceel.....	127
H.22. Hij kwam doodarm te Parijs	134
H.23. Is dat de straf der ondankbaarheid?	138
H.24. Een vagebonde.....	149
H.25. Slot.....	152

H.0. Wie was Renier Snieders?

Enkele biografische gegevens

Van moederszijde stamde Renier Snieders af van een oud-Utrechtse familie Cuyl of Cuylen, waartoe volgens sommige bronnen ook Nicolaas Cuylen (†23.03.1677) behoorde, deken van het kapittel van Sint-Pieter te Turnhout en pastoor van het begijnhof, waar zijn grafzerk in de kerk nog aanwezig is. Uit het huwelijk van Jan Theodoor Snieders (*29.10.1772 – †16.02.1842) en Joanna Helsemans (*05.02.1783 – †01.11.1856) werden negen kinderen geboren, allen jongens. Renier, geboren op 21.11.1812, was de vierde. Twee jong gestorven broers hadden al zijn voornaam gedragen. Bij zijn jongere broers treffen we twee latere burgemeesters van Bladel aan (Jozef en Frans Cornelis), een musicus (Lodewijk Theodoor) en vanzelfsprekend August, de jongste broer.

Enz...

Corpus 1924

H.1. De zwart-gesluierte vrouw

In den Voorlezingen over de Kempen, uitgegeven door de maatschappij "de Dageraad" van Turnhout, bevindt zich een belangwekkende bijdrage van mijnen vriend, den heer Gife, bouwkundige te Antwerpen, over de kerk der H. Dymphna te Gheel.

De beschrijving van dien majestatischen tempel had mij getroffen, en deed mij besluiten, de eerste gelegenheid, om dien in zijne bijzonderheden te bezichtigen, waar te nemen.

Deze gelegenheid deed zich weldra voor. Daar ik op zekeren dag, een namiddag in het wereldbekende vlek had door te brengen, wandelde ik met mijn vriend Parigot, dokter aan het zinneloozengesticht, naar den kant, waar zich de Sint-Dymphnakerk verheft. Ik kon gewis geen beter gezelschap hebben, om mijn tijd, in de oude basiliek, zoo aangenaam als nuttig, over te brengen, dewijl ik mij onder het geleide bevond van iemand, die met Gheel, als verblijf der zinneloozen, volkomen bekend was, en daarenboven als een geleerd man te boek stond.

Na vooreerst het trotsche gebouw van buiten te hebben bezichtigd, en de beschrijving der uiterlijke bouworde in alle deelen, te hebben nagegaan, opende mijn geleider een deur, en bracht mij in een huis, hetwelk tegen den grooten toren gebouwd is: Wij bevonden ons in een vertrek, hetwelk mij inderdaad vreemd deed opzien; tegen de zijmuren hingen een menigte kettingen en kluisters van verschillende soort en grootte aan ijzeren krammen aan den muur vastgehecht.

Ik huiverde bij het zien dezer dwangmiddelen, en werktuigelijk zocht mijn oog langs den vloer en de muren alsof dezelve met menschenbloed moesten besprenkeld zijn. Aan het raam zaten twee oude vrouwen, welke zich met enig handwerk onledig hielden. Haar uiterlijk had niets onrustwekkend, en scheen in het geheel niet overeen te stemmen met de kettingen, kluisters en ijzeren krammen, welke mij een oogenblik hadden doen denken aan allerlei gewelddadigheden, op onze arme natuurbroeders gepleegd.

Mijn geleider had reeds geraden, welke bemerkingen er in mij, bij het binnentreden, ontstaan waren. Hij deed mij een teeken te gaan zitten, en sprak:

- Het huis, waarin gij u bevindt, is de verblijfplaats der zinneloozen, gedurende de noveen, welke er in de kerk, voor de ongelukkige gehouden wordt.

Terwijl ik gerustgesteld, het hoofd boog, om mijn vriend te beduiden, dat ik de beteekenis der dwangmiddelen tegen de muren, reeds begon te begrijpen, hernam hij:

- De kettingen, sloten en ijzeren banden van allerlei aard, hangen hier tot een gedurig aandenken van de wonderbare genezingen, in den aangrenzenden tempel, door de voorspraak der H. Dymphna bewerkt.

- Ik eerbiedig ten hoogste die godvruchtige inzichten, was mijn antwoord; doch ik moet het u bekennen, die ijzeren dwangwerktuigen hebben mij doen huiveren.

Gebruikt men heden nog dergelijke middelen, in geval van dolle zinneloosheid, aanvallen van woede of anderzins?

- Minder dan voorheen, antwoordde mijn geleider; iedereen beijvert zich, om die voorouderlijke gewoonte, zooveel mogelijk af te schaffen.
- Het is inderdaad iets onmenselijks, zijn ongelukkigen medebroeder te knevelen gelijk een wild dier; er bestaan toch andere middelen, om te voorkomen dat een zinneloze, of zich zelve hindert, of de veiligheid van anderen in gevaar brengt?
- Zeker; ik ben van gevoelen, dat men in de meeste gevallen het geweld door een goede behandeling en zachtaardigheid kan te keer gaan.
- Misschien zou een zeker gezag meer dan voldoende zijn, om... ?
- Gezag, ja, onderbrak mijn vriend; en zelfs gelukt men, bij licht gekwetste en achterdenkende karakters, bij middel van goedwilligheid, overtuiging en vriendschappelijke bejegening.

Ik drukte mijn liefdadigen tusschenspreker de hand, als wilde ik hem in naam der menschheid bedanken voor de stelregels, welke hij in de behandeling onzer ongelukkige medebroeders goedkeurde.

- Ziehier, hernam hij, wat men thans voorstelt, indien bij voorbeeld een zinneloze het dorp wilde ontvluchten mogelijke voorkomenheid en vertroosting; onverpoosde waakzaamheid van hen, aan wier zorg de ongelukkige is toevertrouwd; een soort van dwangkleed of iets dergelijks, in gutta-percha; en in geval van dolzinnigheid of woede, dwangkamizool, en de afzondering in het gasthuis.
- Ik ben van gevoelen, dat gij op deze wijze zult gelukken, indien men u bijstand met een krachtadige en verstandige waakzaamheid.
- Dit valt niet te betwijfelen; en het is enkel bij gebrek van noodig toezicht en van bewaking, dat wij ons tot hertoe somtijds nog al eens eenige aanmerkingen over ons aloude zinneloosengesticht moeten laten welgevallen.
- De tijd en de beschaving, merkte ik aan, zullen u, hoop ik, wel ter hulp komen.

Mijn tusschenspreker knikte met het hoofd; mij dacht dat ik in zijn zijdelingschen glimlach konde lezen dat de tijd hem lang viel, en de beschaving minder spoedig aankwam, dan hij het wenschte.

- Is het een algemeen gebruik, vroeg ik mij tot de twee vrouwen richtend, dat de zinneloozen de bekende noveen, hier in uw huis, kamen houden?
- .- Dit gebruik te volgen, antwoordde een harer, staat in verkiezing, en men maakt er hoe langer hoe minder werk van, naarmate wij ons verwijderen van den goeden, ouden tijd... Voorheen ging dat geheel anders.
- Toen verdrong de een de andere, onderbrak haar gezellin, om de noveen te komen bidden, onder het eeregraf der Heilige;⁽¹⁾ heden vergeet men die goede dingen, welke bij onze voorouders nogtans zoo hoog gewaardeerd werden.

Dit zeggend, trok de vrouw haar lippen even ineen, en hernam, zichtbaar misnoegd over de handelwijs der hedendaagsche verlichting, haar neergelegd handwerk.

- Men zou ongelijk hebben, merkte ik aan, de gebruikelijke plechtigheden aan dezen tempel verbonden, te verwaarloozen, en niet zijne toevlucht te blijven nemen tot de troostmiddelen van den godsdienst.

¹ Het is onder dat prachtig gesneden cenotaphium, dat de zinneloze, zelf, of diegene, welke hem vervangt, negenmaal daags, gedurende de noveen doorkruipt, en dit bij het doen der gebeden.

Mijn vriend gaf door een hoofdknik te kennen dat hij volkomen in mijn gevoelens deelde.

- Zoodat gij voor het oogenblik geen enkelen kostganger in huis hebt? vroeg ik, mij opnieuw tot de twee vrouwen richtend.

- Ja wel, was het antwoord, wij hebben de dame met den zwarten sluier, van wie iedereen den mond vol heeft.

Dit zeggend, deed de vrouw een teeken, hetwelk een zekere geheimzinnigheid scheen te verbergen, naar de zijde, waar zich mijn vriend bevond.

- Wie is de dame, met den zwarten sluier? vroeg ik aan mijn geleider.

- Een arme zinnelooze, welke ons gisteren uit de hoofdstad is toegezonden, antwoordde hij.

- Zij is in de kerk, zei een der vrouwen, bij den ouden Braecke, die er met zijn zoon, de noveen voor haar komt bidden.

Op dit oogenblik ging de deur open, en een dame, in een zwartzijden kleed gehuld, en met een zwarten sluier voor het aangezicht, trad binnen; een man met gebogen ruggegraat, en een boer in den bloei zijner jaren volgden haar.

Ik sprong onwillekeurig recht, bij het zien der vrouw, welke door haar zwart, doorschijnend gaas, een zijdelingschen blik op ons wierp, en daarna in statige houding de kamer op en neer begon te wandelen.

Haar bewegingen waren zwierig, gelijk die der vrouwen van hoogen stand, en aan het achteloos en bevallig achterover werpen van het hoofd, en het gedurig verschikken van haar sluier, was het gemakkelijk te zien, waar zij geleefd had. Zij had een hooge gestalte, welke noch in fierheid, noch in schoone vormen, iets te wenschen overliet.

- Wie is die vrouw? fluisterde ik ongeduldig tot mijn geleider.

- Later zeg ik u dat, antwoordde deze, terwijl hij nieuwsgierig al de bewegingen der vrouw gadesloeg.

- Stil! riep de zinnelooze, zich voor het geopend venster plaatsend; stil! hoort gij daar in gindschen hof, het schoone lied van den nachtegaal niet?

Ik zag duidelijk dat haar leden beefden onder de wijde vouwen van haar zijden kleed, terwijl zij, met gespannen aandacht stond te luisteren, in de richting vanwaar de boschzanger zijn lied aanhief.

- Hoort gij den nachtegaal? riep zij, zich tot mij wendend, terwijl zij haar sluier van haar aangezicht trok.

Er ontsnapte mij een lichte schreeuw van verbazing, bij het zien van het hoofd, hetwelk achter het zwarte gaasdoek te voorschijn kwam. Op dat oogenblik, verbeeldde ik mij, dat ik de typus van vrouwelijke schoonheid voor mij had; inderdaad het was niet mogelijk iets bevalliger te verzinnen, dan dat beeldschoone wezen, hetwelk door de sierlijkste blonde lokken was omgeven.

- Arme vrouw, zoo schoon van lichaam, en beroofd van al de schoonheden der ziel! dacht ik.

De nachtegaal had opgehouden te zingen. Nu scheen de vrouw, als in een diepe mijmering te verzingen; zij zat beweegloos, het hoofd even gebogen, op haar stoel, en zag met haar groote blauwe oogen onveranderlijk in dezelfde richting.

Eensklaps verhief de nachtegaal wederom zijn stem; op hetzelfde oogenblik sprong de blonde vrouw recht, en riep, terwijl zij zich bij het venster plaatste:

- Luistert, daar is hij weer, stoort hem niet; dat hij zijn lied voortzinge... En nochtans pijnigt mij zijn stem... Laat hem zingen; hij zingt het lied der dankbaarheid.

Zij zakte op een stoel neder, en drukte met haar twee handen op haar hart, als wilde zij daar een hevige klopping tot bedaren brengen.

Terwijl de vogel, daar buiten, zijn rollende waterslagen verdubbelde, en zijn gezang met meerdere kracht uit de haag opsteeg, scheen de onrust der vrouw te vermeederen. Zij sprong op; haar oogen stonden wild in haar hoofd, en haar aangezicht was doodbleek.

- Hoort gij? riep zij; ja, dat is het lied der dankbaarheid! Altijd hetzelfde lied!

Zij luisterde met gespannen aandacht, en beefde, gelijk een rietpijl.

- Ach, Lieven, mijn zoon, kermde de oude Braecke; zie toch hoe ongelukkig zij is! Arm kind, ging hij voort, zich tot de zinnelooze keerend; bedaar toch, en herken uw vrienden, die u zoo oprecht lief hadden.

De grijsaard had haar doen nederzitten, en streelde liefderijk haar hand; aan haar voeten, lag zijn zoon, die haar nokkend toeriep:

- Zuster, mijn zuster!... Ach, zij erkent mij niet... Amanda! Kent gij Lieven, uw broeder, niet meer?

Bij deze woorden had de zinnelooze de wenkbrauwen dicht ineengefronst, en een nieuwsgierigen scherpen blik geworpen op hem, die aan haar voeten liggend, in tranen van droefheid uitbarstte.

- Mijn zuster? mompelde zij, geraakt om den vertrouwelijken toon, waarop men haar aansprak; zuster?... Zijt gij dan mijn broeder? vroeg zij met een spottenden glimlach; heb ik een broeder?

- Mijn kind, bad de grijsaard; ach! bezie mij eens; ofschoon er reeds jaren verlopen zijn, dat ik u mijn kind noemde, moet gij u toch mijn wezentrekken nog wel herinneren... Of ben ik dan zoo veranderd, dat ik onkenbaar ben geworden? Misschien, ja; ik heb, sedert uw afwezigheid, ook zooveel geleden... Mijn kind, bezie mij; ik ben Laurens Braecke, en deze hier, is mijn zoon Lieven.

De zinnelooze bezag den vader met denzelfden spotlach dien zij daareven op den zoon had geworpen, trok haar sluier voor de oogen, en begon met overhaaste schreden het vertrek op en neer te wandelen.

-. Mijn hart klopte van aandoening, en de oogen van mijn vriend waren vochtig van medelijden voor de ongelukkige vrouw, en de even ongelukkige vader en zoon.

Hij stond haastig op, en trok mij bij den arm naar buiten; want hij gevoelde dat het ons beiden te eng werd in de kamer, waar wij onverwachts getuigen waren geweest van een zoo hartverscheurend tooneel.

- Maar wie is toch die gesluierde vrouw? vroeg ik, zoodra wij het huis verlaten hadden; en wie zijn die grijsaard en zijn zoon?

- Dit is eene geheele geschiedenis, antwoordde mijn geleider, terwijl hij de kerkdeur opendeed; en de geschiedenis lang en treurig. Daar de avond reeds begon te vallen, werd ons bezoek in de kerk zeer moeielijk; ik was er bijna tevreden om dat wij, na den diambulatorium⁽²⁾ doorwandeld, en de schoone kapel der Heilige Dymphna⁽³⁾ bezigtigd te hebben, de oude basiliek verlieten.

Bij het uitgaan, zegde mij mijn bereidwillige geleider, dat er zich reeds in de 7de eeuw, een kapel aan den Martinus toegewijd, verhief op de plaats, waar men thans een der schoonste tempels aantreft. Hij sprak mij van de rijkheid der gewelven, van den schoonen bouwstijl der kerk, en meer andere dingen; maar, ik moet het ronduit bekennen, het was mij niet mogelijk acht te geven op zijn geleerde aanmerkingen.

Mijn gedachten waren in het huis, waar ik den ouden pachter met zijn zoon had zien nederknielen aan de voeten der arme zinnelooze; de zwart gesluerde vrouw zweefde onophoudelijk voor mijn oogen.

Laat in den avond, keerde ik naar huis terug; zoo dikwijls ik langs den straatweg, welke van Gheel naar Turnhout geleidt, het gezang van een nachtegaal, uit de heggen hoorde opgaan, gevoelde ik een lichte siddering, en meende ik de woorden te hooren herhalen, welke de zinnelooze voor het venster had uitgesproken; en zoo dikwijls ik een boomstronk zag, welke bij het snel voortrollen van het rijtuig, mij scheen te willen ontwijken, was het alsof de zwartgesluerde vrouw achter mij wegliep.

Honderde malen sinds dien dag, schoot mij het tooneel in het huis van Sint-Dymphna-kerk te binnen, en bij elke gelegenheid vernam ik naar den toestand der ongelukkige vrouw.

* * * * *

In den begin van den winter had ik het genoeg mijn vriend, dokter Parigot, wederom aan te treffen. Ons gesprek viel, zooals naar gewoonte, op het gesticht te Gheel; op de voordeelen welke de zinnelooze daar in den familiekring en het landleven aantreft, en de verbeteringen welke men er, door wijze wetten en reglementen, nog konde invoeren.

Wij spraken over het huiselijk leven der ongelukkigen, over hun gewoonten, ziekten, genezingen, en kwamen langzamerhand op het eeregraf der heilige Dymphna, waar de krankzinnige zelf, of een vriend in zijn plaats, komt bidden ter herkrijging der verloren rede. Op dat oogenblik herinnerde ik mij het tooneel in het huis aan de kerk.

- En de zwartgesluerde vrouw? vroeg ik, mijn tusschenspreker onderbrekend.
- Dood! antwoordde hij treurig.
- Arme vrouw! Ik heb dikwijls aan haar gedacht; is zij zinneloos gestorven?
- Toen de doodsstrijd begon, was het antwoord, keerden de verstandvermogens met al hunne helderheid weder, en verlieten haar niet, voordat de laatste hartklopping gezegd had, dat haar lijden hier op aarde een einde had genomen.
- Zeer zonderling!

² Diambulatorium of deambulatorium: de kooromgang. K.M.

³ In de middenkapel van den diambulatorium, bevindt zich een prachtig snijwerk de geschiedenis der Heilige verbeeldende.

- Het is toch zoo zeldzaam niet een dergelijke omkeering, bij het naderen des doods, te zien plaats grijpen; doch nooit schijnt men die zoo volkomen als bij deze vrouw te hebben aangetroffen.
- Het moet belangwekkend zijn zich met eene vrouw van deze soort te onderhouden, op het oogenblik dat het stervensuur het licht in den geest doet wederkeeren, nadat deze misschien jaren lang, in een donkere verwarring verkeerd heeft!
- Zeer belangwekkend, te meer, daar zij met zoo innig berouw over haar leven, den doodslaap insluimerde.
- Zij leidde dan een schuldig leven?

Mijn tusschenspreker hief de schouders op, als wilde hij een antwoord ontwijken, en scheen het onderwerp van ons gesprek een andere wending te willen geven toen ik hem hiervan, met de volgende opmerking, terughield.

- Voor een waarnemer en een denker zooals gij, zijn zulke ontmoetingen oneindig belangrijk.
- Zij leveren een ruim veld van beschouwing op voor iedereen; maar vooral voor den wijsgeer, antwoordde hij.
- En misschien voor den romanschrijver, onderbrak ik.
- Ik versta u, antwoordde mijn vriend, even glimlachend; wel aan, ik ga u verhalen, wat er mij van de gesluierde vrouw bekend is; onder ééne voorwaarde...
- Die ik, onvoorwaardelijk aanneem.
- Dat, indien gij later somtijds zoudt willen schrijven, wat ik u heden ga mededeelen, gij mijn woorden letterlijk overbrengt; ik ben een vijand van die al te groote vrijheden, welke zich de romanschrijvers van den tegenwoordigen tijd, veroorloven.
- Indien ik ooit deze geschiedenis op het papier breng, beloof ik u dezelve gewetensvol over te brengen.
- Luister dan... en hij vertelde mij de geschiedenis der arme zinnelooze.

Het verhaal van mijn vriend, dokter Parigot, is mij levendig bijgebleven; en nooit heb ik van het besluit, het aan mijne lezers mede te deelen, kunnen afzien. De winter met zijn sombere sneeuwvlagen en donkeren hemel, bracht het beeld der zinnelooze sterker dan ooit voor mijn oogen, als kwam zij mij vragen, mijne beloften ten uitvoer te brengen; en dewijl de lange avonden hiertoe bijna de eenige gelegenheid, in den loop van het jaar aanbieden, dacht ik niet meer te moeten wachten, met de geschiedenis der zwartgesluierde vrouw te vertellen.

Enz....